

Luonnonsuojeluliiton linjaus päästökompensaatioista ja hiilimarkkinoista

Suomen luonnonsuojeluliiton hallituksen hyväksymä 25.4.2020

Päästöjen kompensointi ei korvaa tarvetta vähentää päästöjä siellä missä ne syntyvät. Ensisijaista on, että kaikki maat ja toimijat luopuvat fossiilisista polttoaineista, suojelevat hiilivarastoja ja vahvistavat hiilinieluja 1,5 asteen kuumenemisrajan mukaisesti. Päästökompensaatioihin liittyy runsaasti riskejä ilmaston, luonnon, ympäristön ja paikallisten asukkaiden näkökulmasta. Näin ollen on tärkeää määritellä kompensaatioihin ja hiilikrediitteihin liittyvät reunaehdot ja rajoitteet.

Yleiset periaatteet

On asetettava selkeät reunaehdot sille, millaisten periaatteiden puitteissa hiilikrediiteistä ja kompensoinnista puhutaan. Liiton mukaan:

- Ensisijaista on vähentää päästöjä ja vahvistaa hiilinieluja 1,5 asteen mukaisesti ja kompensaatio tai hiilikrediittien osto voi olla vasta tätä täydentävä toimi, joka ei saa heikentää edellä mainittua.
- Kompensointi ei korvaa eikä lykkää tarvetta luopua fossiilisista polttoaineista ja turpeesta sekä vähentää päästöjä kaikilla sektoreilla siellä, missä ne syntyvät.
- Ensin on käytävä läpi koko päästöjä vähentämishierarkia: suoria ja epäsuoria päästöjä on ensisijaisesti vältettävä, ne on minimoitava ja vasta viimeisenä kompensoitava.
- Kompensaatioissa tulee korvata sama samalla, eli fossiiliperäiset ja maankäyttösektorilla tapahtuvat päästöt sekä nielut on pidettävä erillään. Hiilinieluilla ei voida kompensoida fossiilisten polttoaineiden tai turpeen poltosta aiheutuvia päästöjä.
- Hiilikrediittien hinnanmuodostuksen tulee olla läpinäkyvää.
- Hiilikrediitteihin tulee soveltaa tiukkaa vastuuvollisuutta niin, että niiden tuottaminen täyttää sosiaaliset ja ympäristölliset kriteerit. Hankkeet eivät saa aiheuttaa haittaa alkuperäisluonnolle tai vesistöjen tilalle eivätkä hyödyntää vieraslajeja. Lisäksi niissä tulee varmistaa, että ne edistävät hankkeessa osapuolina olevien paikallisyhteisöjen, alkuperäiskansojen ja haavoittuvimpien väestöryhmien oikeuksia ja että heillä on oikeus vapaaseen, ennakoivaan ja informoituun suostumukseen (Free, prior and informed consent, FPIC).
- Mikäli kompensaatiolupaus ei toteudukaan, tulisi ostajalla olla mahdollisuus valittaa palvelulupauksen rikkomisesta.

Luonnonsuojeluliitto suosittelee, että hiilikrediittien ostajat eivät puhu kompensatioista tai hiilineutraaliuuden saavuttamisesta, sillä se voi antaa väärän kuvan siitä, että kaikki tarvittavat toimet vähentää päästöjä olisi jo tehty. Sen sijaan tulisi puhua ilmastotoimien rahoittamisesta, saastuttaja maksaa -periaatteen toteuttamisesta tai väliaikaisesta toimesta, kunnes kaikki suorat ja epäsuorat päästöt saadaan eliminoitua.

Hankkeiden kriteerit

Ympäristön kannalta hyväksyttävän hiilikrediittejä tuottavan hankkeen on käytännössä täytettävä vähintään seuraavat kriteerit:

Ilmastohyödyn on

- oltava todellinen, mitattava ja ulkopuolisesti todennettava ja läpinäkyvästi seurattava.
- huomioitava kaikki kasvihuonekaasut sekä albedon muutos ja muut merkittävät seurannaisvaikutukset.
- oltava lisäinen nykytoimiin nähden (eli suhteessa konservatiivisesti asetettuun ja realistiseen vertailutasoon) eikä hanke muuten toteutuisi.¹
- oltava pysyvä vähintään 100 vuoden aikajänteellä.
- oltava ajallisesti relevantti kompensoitavien päästöjen suhteen. Lähtökohtaisesti kompensoinnin ilmastohyödyn on tapahduttava ennen tai viimeistään samaan aikaan päästön kanssa. Koska seuraavat 10 vuotta ovat ilmastokriisin hillinnän kannalta ratkaisevat, viive ilmastohyödyssä on riski ilmastojärjestelmälle.
- on vältettävä kaksoislaskenta. Ilmastohyötyä ei voida laskea useiden tahojen hyväksi erityisesti kansallisessa tilinpidossa (maanomistaja, ostaja, kunta ja valtio).
- vältettävä, minimoitava ja otettava huomioon hiilivuodon mahdollisuus. Metsien kohdalla on havaittu, että hiilivuoto² voi olla hakkuiden siirtymisen vuoksi merkittävä³, mikä tulee huomioida kompensointilupauksessa tai ohjauskeinojen suunnittelussa.

Lisäksi on sovellettava riittävän suuria varmuuskertoimia (ylikompensointia), jotta voidaan varmistaa, että epävarmuudet eivät vaaranna ilmastohyötyä ja luvattu ilmastohyöty varmasti saavutetaan. Varmuuskerroin tulee määrittää hankekohtaisesti tunnistettujen ilmastoriskien perusteella, kuitenkin niin että epävarmuuksien kasvaessa hankkeita tulee myös sulkea hiilikrediittien ulkopuolelle.

Hankkeiden on edistettävä laajasti kestävä kehitystä. Ensisijaisesti niiden on edistettävä luonnon monimuotoisuuden suojelua, vesien hyvää tilaa ja ihmisoikeuksien toteutumista sekä oltava sosiaalisesti oikeudenmukaisia.

¹ Esimerkiksi luonnon tuottama hiilensidonta, joka tapahtuu ilman ihmisen puuttumista tilanteeseen, ei voida pitää lisäisenä ilmastotoimena tai kompensatioina.

² Hiilivuodolla tarkoitetaan sitä, että päästöjen välttäminen yhdessä kohteessa johtaa päästöjen siirtymiseen toisaalle. Hiilivuoto voi olla myös osittaista.

³ Nurmi & Ollikainen, 2019: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161719/YM_2019_17_Kohti_hiiliporssia.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lisäperiaatteet yksityishenkilöiden vapaaehtoisille toimille

- Olemalla aktiivinen kansalainen yksityishenkilö voi vaikuttaa enemmän ilmastokriisin torjuntaan kuin kuluttajana tai hiilikrediittien ostajana.
- Niin kauan kuin riippuvuus fossiilisista polttoaineista on osa yhteiskuntamme rakenteita, yksityishenkilöillä tulee olla mahdollisuus ostaa hiilikrediittejä sellaisten järjestelmien puitteissa, jotka täyttävät aiemmin mainitut kriteerit ja joihin liittyy ulkopuolinen verifiointi.
- Tulee kehittää järjestelmä, jossa vapaaehtoisessa hiilimarkkinassa ostaja voi päättää, osallistuuko hän hiilikrediiteillään valtiolliseen päästöjen ja nielujen tilinpitoon vai raportoidaanko tuotetusta ilmastohyödyistä maakohtaisen raportoinnin ulkopuolella.

Lisäperiaatteet yritysten vapaaehtoisille toimille

- Ensisijaisesti yrityksillä on oltava tieteeseen perustuva, läpinäkyvä ja puolueettomasti arvioitu suunnitelma päästövähennyspolusta, jolla fossiilisten polttoaineiden käytöstä luovutaan, hiilivarastojen heikentäminen lopetetaan ja nieluja vahvistetaan 1,5 asteen kuumenemisrajan mukaisesti sen kaikissa toiminnoissa ja arvoketjuissa.
- Yritysten on asetettava ilmastotavoitteensa niin, että hiilineutraaliuus on vain välitavoite ilmastomuutoksen hillinnässä, ennen kuin siirrytään nettonegatiiviseen päästötilanteeseen⁴.
- Yritysten vapaaehtoisten päästökompensaatioiden rooli on täydentävä eikä kompensointi vähennä yrityksen päästöjä. Jos yritys on osa velvoitemarkkinoita, niin hiilikrediittejä ostamalla yritys ei voi korvata velvoitemarkkinoiden mukaisia ilmastotoimia. Lisätoimena yritys kuitenkin voi ostaa hiilikrediittejä vapaaehtoisilta markkinoilta. Näin ollen hiilikrediittejä ei voi vähentää velvoitemarkkinoilla toimivan yrityksen raportoiduista suorista tai epäsuorista päästöistä (scope 1,2, ja 3⁵).
- Yritysten tulee välttää EU:n taakanjakosektorin päästövähennysyksiköitä, sillä niihin liittyy huomattava riski siitä, että toimet eivät ole lisäisiä ja niiden kohdalla tapahtuu kaksoislaskentaa. Tällä hetkellä myös päästökaupparektorilta mitätöidyn päästöoikeuden lisäisyys on epävarmaa.⁶

Periaatteet hiilimarkkinoille ilmastopolitiikassa

- Pariisin ilmastosopimuksen alaiset maiden väliset hiilimarkkinat ja niiden säännöt on rakennettava sellaisiksi, että ne vauhdittavat ilmastotoimia ja johtavat todellisiin päästövähennysten lisäykseen. Hiilimarkkinat eivät saa vaarantaa ilmastotoimien

4 Suomen ilmastopaneeli, 2019:

https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2019/09/Hiilineutraaliuus_ilmastopaneeli_2019_FINAL.pdf

5 Scope 1: Yrityksen suorat päästöt omista lähteistä. Esim. itse tuotettu energia.

Scope 2: Yrityksen epäsuorat päästöt muista kuin omista lähteistä. Esim. ostoenergia.

Scope 3: Yrityksen muut epäsuorat päästöt. Esim. liikkuminen ja tuotantoketjut.

6 Suomen ilmastopaneeli, 2019:

https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2019/09/Hiilineutraaliuus_ilmastopaneeli_2019_FINAL.pdf

Suomen luonnonsuojeluliitto – Finnish Association for Nature Conservation

Itälahdenkatu 22 b A, FI-00210 Helsinki, Finland | tel. +358 9 228 081

www.sll.fi | toimisto@sll.fi

- riittävyttä, uskottavuutta, ympäristötavoitteita tai sosiaalista oikeudenmukaisuutta.⁷
- Pariisin ilmastopimuksen markkinamekanismeja koskevien sääntöjen täytyy taata, että vastaavia järjestelyjä sovelletaan kaikkiin kansainvälisesti siirrettyihin hillintätoimien tuloksiin sekä muihin tarkoituksiin käytettyihin päästövähennyksiin, esimerkkinä ICAO:n kansainvälisen lentoliikenteen päästöjen hyvitys- ja vähennysjärjestelmä (CORSIA), jotta päästövähennysten kaksinkertainen laskenta voidaan välttää.
 - Kaikissa hiilimarkkinoissa on oltava vahva saastuttaja maksaa -periaate.
 - Suomi toteuttaa itse 1,5 asteen kuumenemisrajan mukaiset päästövähennyksensä ja hiilinielujen vahvistamisen vuoteen 2030 mennessä eikä ulkoista niitä turvautumalla kansainvälisiin kompensatioihin ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.
 - Suomi vähentää päästöjä vähintään 65 prosenttia vuoteen 2030 mennessä suhteessa vuoden 1990 tasoon. Ilmastotoimia vauhditetaan luonnon ilmastoratkaisuilla⁸ ja vahvistamalla hiilinieluja 40 miljoonaa tonniin, jotta Suomi voi olla hiilinegatiivinen vuonna 2030.
 - Suomi nostaa kansainvälisen lahjamoitoisen ilmastorahoituksensa oikeudenmukaiselle tasolle vähintään 200 miljoonaa euroon vuodessa kehittyvien maiden ilmastotoimien vauhdittamiseksi.
 - Maankäyttösektori on erillinen päästökauppa- ja taakanjakosektoreista ja sille asetetaan oma hiilinielutavoite ja toimenpiteet. Sektorien väliset joustot, eli mahdollisuus kompensointiin, minimoidaan.
 - Maankäyttösektorin sisällä hiilinieluja vahvistavilla toimilla ei voida korvata tarvetta vähentää päästöjä esimerkiksi turvemailta tai metsäkadosta. Sektorin sisällä tarvitaan sekä päästöjä vähentäviä että nieluja vahvistavia toimia.
 - Jotta yksityisten toimijoiden toteuttamat LULUCF-sektorin päästöjä vähentävät tai nieluja lisäävät toimet eivät aiheuttaisi maan sisällä hiilivuotoa, toimien tuottamat hyödyt tulisi sulkea pois valtion LULUCF-velvoitteiden laskennan piiristä erilliseen kirjanpitoon.⁹
 - Hiilimarkkinoilla ei voida korvata muuta sääntelyn tarvetta ja normiohjausta esimerkiksi maankäyttösektorilla, joka on tällä hetkellä alisäännelty sektori. Ohjauskeinot on rakennettava niin, että ne ohjaavat alan toimijoita johdonmukaisesti vähentämään päästöjä ja vahvistamaan nieluja. Kannusteiden rinnalle tarvitaan velvoitteita.

⁷ Ympäristö- ja kehitysjärjestöjen odotuksen Madridin ilmastokokoukseen (COP25):

<https://www.sll.fi/app/uploads/2019/11/jarjestojen-odotukset-madridin-ilmastokokoukseen.pdf>

⁸ Luonnon ilmastoratkaisuilla tarkoitetaan elinympäristöjen kykyä varastoida hiiltä, jota ihminen voi parantaa.

⁹ Suomen ilmastopaneeli, 2019:

https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2019/09/Hiilineutraalius_ilmastopaneeli_2019_FINAL.pdf

Lähteitä

- Carbon Market Watch, Dodgy carbon market rules risk undermining the Paris Agreement, 2019: <https://carbonmarketwatch.org/2019/12/11/31910/?fbclid=IwAR2UjNpuvDKf1KYZYnpJ8vgYsJ8ldbicdtjWckO1JwifOzEXQOppak4TZng>
- Friends of the Earth, Carbon markets COP25 Madrid, 2019: https://www.foei.org/wp-content/uploads/2019/11/Carbon-Markets-briefing-Dec-2019-FINAL_reduce-smaller-compressed.pdf
- Fern, Unearned credit, 2017: <https://www.fern.org/news-resources/unearned-credit-why-aviation-industry-forest-offsets-are-doomed-to-fail-184/>
- Germanwatch, A comparison of carbon market standards for REDD+ projects, 2016: <https://germanwatch.org/en/12479>
- Griscom et al, Natural climate solutions, 2017: https://www.researchgate.net/publication/320536154_Natural_climate_solutions
- IPCC, 1,5 asteen raportti, 2018: <https://www.ipcc.ch/sr15/>
- Mackey et al, Untangling the confusion around land carbon science and climate change mitigation policy, 2013: https://serca.org.au/research/2013/Mackey_etal.pdf
- Niemistö et al, Lentomatkustuksen päästöt - Mistä lentoliikenteen päästöt syntyvät ja miten niitä voidaan vähentää? 2019: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/292417>
- ProPublica: An even more inconvenient truth: <https://features.propublica.org/brazil-carbon-offsets/inconvenient-truth-carbon-credits-dont-work-deforestation-redd-acre-cambodia/>
- Stockholm Environment Institute: [Using the Clean Development Mechanism for nationally determined contributions and international aviation, 2017: https://mediamanager.sei.org/documents/SEI-PR-2017-Using-the-Clean-Development-Mechanism.pdf](https://mediamanager.sei.org/documents/SEI-PR-2017-Using-the-Clean-Development-Mechanism.pdf)
- Suomen ilmastopaneeli, Päästövähennyspolku kohti hiilineutraalia Suomea -hahmotelma, 2019: https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2019/10/Suomen-p%C3%A4%C3%A4st%C3%B6v%C3%A4hennyspolku_final.pdf
- Suomen ilmastopaneeli, Hiilineutraalius ilmastopolitiikassa – valtiot, alueet ja kunnat, 2019: https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2019/09/Hiilineutraalius_ilmastopaneeli_2019_FINAL.pdf
- Öko-Institute, Lessons learned from the first round of applications by carbon-offsetting programs for eligibility under CORSIA, 2019: https://www.perspectives.cc/fileadmin/Publications/Lessons_learned_from_CORSIA_applications.pdf
- Öko-Institute, How additional is the CleanDevelopment Mechanism? 2016 https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/ets/docs/clean_dev_mechanism_en.pdf